

ความสุขที่แท้จริงในชีวิตอย่าผูกติดกับเงิน

อารีย์ เชื้อเมืองพาน

รองศาสตราจารย์
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

เกริ่นนำ

ทุก ๆ ปี องค์การสหประชาชาติหรือที่นิยมเรียกกันสั้น ๆ ว่า ยูเอ็น(United Nations; UN) จะมีการเผยแพร่รายงานดัชนีความสุขโลกซึ่งจัดทำโดยเครือข่ายการแก้ปัญหาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นความริเริ่มระดับโลกของสหประชาชาติที่เริ่มจัดทำขึ้นเมื่อปี 2555 และเรียกร้องให้ประเทศต่าง ๆ สร้างความไว้วางใจและความเท่าเทียมกันทางสังคม เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของพลเมืองในประเทศให้ดีขึ้น เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2560 ยูเอ็นก็ได้รายงานความสุขโลกประจำปี 2560 โดยนอร์เวย์เป็นประเทศที่มีความสุขที่สุดในโลก ส่วนไทยอยู่ในอันดับที่ 32 ด้วยคะแนน 6.424 ขยับขึ้นจากอันดับที่ 33 เมื่อปีที่แล้ว ปัจจัยที่ทำให้ไทยมีความสุขเพิ่มขึ้นอีก 1 ระดับ คือ ระดับรายได้ของคนในประเทศที่เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามเมื่อรายงานดังกล่าวได้เผยแพร่ทางสื่อได้มีการแสดงความเห็นทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างกว้างขวาง ซึ่งเหตุผลหนึ่งที่กลุ่มคนไม่เห็นด้วยคือสภาพการณ์ของสังคมไทยในปัจจุบันนั้นมีความสุขจริง ๆ หรือ ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศโดยเฉพาะปัญหาทางสังคมที่นับวันก็ยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น ทั้งอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับคนทุกเพศทุกวันไม่เว้นแม้กระทั่งเด็ก ความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ จนนำไปสู่การก่ออาชญากรรมเช่นฆ่ากันไม่เว้นแต่ละวัน และที่สำคัญอาชญากรรมที่เกิดขึ้นนั้นล้วนมาจากเหตุจูงใจอย่างเดียวกันคือ “เงิน” ด้วยเหตุนี้จึงมีคำถามว่า “ความสุข” อันเนื่องจากการมี “เงิน” นั้นเป็นความสุขที่จริงจังยั่งยืนหรือเป็นความสุขจริง ๆ หรือ

ความสุขที่แท้จริงของชีวิตคืออะไร

ความสุขคืออะไร หากพิจารณาความหมายตามพจนานุกรมแล้ว “ความสุข” ก็คือ ความสบาย หรือความสำราญ เป็นความโล่งความโปร่งของจิตใจ ซึ่งสามารถจำแนกออกได้ออกเป็น

1.ความสุขทางกาย ได้แก่ ความสุขอันเกิดขึ้นจากจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ รูป รส กลิ่น เสียงและการสัมผัส ความสุขประเภทนี้ต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ มาเป็นเหตุจึงจะเกิดสุขได้ ความสุขทางกายนี้ผู้คนที่ต้องแสวงหาสิ่งของต่าง ๆ ที่ตนเองมีความต้องการเพื่อนำมาบำบัดหรือตอบสนองความต้องการของตนเอง หากสิ่งที่หาได้น้อยกว่าความต้องการหรือความอยากของตนเองก็จะเกิดความทุกข์ทันที เป็นที่สังเกตว่าหากเรามุ่งเน้นความสุขทางกายเป็นเป้าหมายในการดำเนินชีวิต สิ่งที่เราจะประสบก็คือความทุกข์ที่แผ่มาในความสุข เพราะอะไรจึงเป็นเช่นนั้น เหตุผลที่สำคัญคือ “ความอยากของคนไม่มีที่สิ้นสุด” เมื่อความอยากอย่างหนึ่งได้รับการตอบสนองแล้ว ความอยากอย่างใหม่ก็เกิดขึ้น บางทีก็อาศัยความอยากอันเดิมนั้นแหละเป็นพื้นฐาน ดังนั้นการเอาสุขทางกายเป็นเป้าหมายก็เหมือนคนวิ่งไล่ตามเงาของตนเอง เพราะเราไม่สามารถที่จะแสวงหาสิ่งของได้ให้พอเพียงต่อความอยากของเราได้เพราะคนทุกคนมีข้อจำกัด เหมือนที่นักเศรษฐศาสตร์ได้กล่าวไว้ว่า “คนมีความต้องการไม่สิ้นสุดแต่สิ่งที่จะนำมาตอบสนองความต้องการของคนนั้นมีอยู่อย่างจำกัด” จากคำกล่าวดังกล่าวก็สามารถนำมาอธิบายให้เกิดความแจ่มแจ้งได้ดังนี้

❖ **ความต้องการหรือความอยากของคนนั้นจะจำแนกออกได้ 2 ประเภท คือ**

❖ **ความต้องการขั้นพื้นฐาน** เป็นความต้องการสิ่งของที่จะนำมาดำรงชีวิตให้อยู่ได้ ความต้องการพื้นฐานของคนทุกคนก็คือ ปัจจัยสี่ อันประกอบไปด้วย ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค การแสวงหาปัจจัยสี่เป็นพื้นฐานของคนทุกคนที่เกิดมาในโลกนี้ไม่เว้นแม้กระทั่งนักบวชผู้ที่สละเรื่องทางโลกแล้วก็ต้องแสวงหา แต่รูปแบบการแสวงหาแตกต่างจากคนทั่วไป

ที่ไม่ใช่นักบวช อย่างไรก็ตามเป้าหมายของความต้อการขั้นพื้นฐานก็เพียงแต่ต้องการดำรงชีวิตให้อยู่ได้ ที่อยู่อาศัยก็เน้นความมั่นคงและแข็งแรง อาหารก็เน้นสิ่งที่มีความคุณค่าต่อร่างกาย เครื่องนุ่งห่มก็เพียงสิ่งปกปิดร่างกาย ส่วนยารักษาโรคก็ใช้ยามเจ็บไข้ได้ป่วย หากคนในโลกทุกคนดำเนินชีวิตโดยการแสวงหาเพื่อบำบัดหรือตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน การเชื่อได้ว่าโลกนี้จะน่าอยู่กว่าปัจจุบันนี้มาก เพราะไม่ต้องเบียดเบียนซึ่งกันและกัน

❖ ความต้องการส่วนเกิน เป็นความต้องการที่เกินหรือล้นมาจากความต้องการขั้นพื้นฐาน ซึ่งความต้องการในลักษณะนี้ยังสามารถจำแนกออกได้ 2 ประเภทคือ

ประเภทแรก เป็นความต้องการเหมือนกับความต้องการขั้นพื้นฐาน คือ ต้องการปัจจัยสี่เพื่อดำรงชีวิตให้อยู่ได้ แต่ความต้องการในปัจจัยสี่นั้นต้องการมากเกินไปจนกลายเป็นในการดำรงชีวิต เช่น บ้านที่อยู่อาศัยสร้างอย่างใหญ่โตมโหฬารทั้ง ๆ ที่มีคนอาศัย 3 คน แกรมมีสระว่ายน้ำส่วนตัว มีโรงภาพยนตร์ในบ้าน เป็นต้น ส่วนอาหารที่บริโภคเน้นรสชาติที่เอร็ดอร่อยหรูหรา ราคาแพงไม่ว่าขอให้อร่อยก็พอ เสื้อผ้าที่นุ่งห่มก็เน้นความสวยงามราคาตัวหนึ่งหลักหมื่นหลักแสน และสิ่งสุดท้ายสำหรับรักษาโรคก็เป็นการทานยาเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพของร่างกายให้มีความแข็งแรงเพื่อจะได้มีชีวิตที่ยาวนาน ดังนั้นเราจึงเห็นการโฆษณาขายยาประเภทนี้ซึ่งราคาก็ไม่ถูกลงเมื่อเปรียบเทียบกับราคาข้าวสารที่เป็นอาหารจำเป็นต่อชีวิต

ประเภทสอง เป็นความต้องการสิ่งของที่ไม่ได้อยู่ในปัจจัยสี่ แต่คนเรามักหาเหตุผลว่ามันเป็นปัจจัยสี่ที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตในยุคปัจจุบัน ถือว่าเป็นปัจจัยที่ ห้า หก เจ็ด คนในยุคนี้มักแสวงหาสิ่งของใหม่ ๆ เอามาบำรุงบำเรอร่างกายของคนเราเพื่อให้ตนเองมีความรู้สึกมีความสุขที่ได้ใช้และจะมีความสุขยิ่งขึ้นเมื่อสังคนชื่นชมตนเองว่าเป็นคนที่ทันสมัย ด้วยเหตุนี้เราจะเห็นว่าผู้ผลิตสินค้าและบริการพยายามโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้าของตนเองว่าเป็นสินค้าที่เหมาะสมสำหรับคนในยุคนี้สมัยนี้ หากใครไม่ได้กินไม่ได้ใช้ถือว่าตกยุคเหมือนมนุษย์ในยุคหิน ดังนั้นเราจะเห็นผู้คนพยายามแสวงหาสินค้าประเภทนี้แม้ว่าจะมีราคาแพงแสนแพงก็ต้องหาให้ได้ โดยไม่คำนึงถึงว่าสินค้าดังกล่าวมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตหรือไม่ ซึ่งสามารถพิสูจน์ได้โดยง่ายเกือบทั้งหมดเป็นสิ่งที่ไม่ได้มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตเลย แต่ที่ยอมหามาใช้ก็เพื่อต้องการความสุขอันเกิดจาก “ลมปาก” ของคนในสังคมที่กล่าวชมเชยกย่องว่าเป็นคนที่ทันสมัย

2. ความสุขทางใจ ได้แก่ ความสุขที่สัมผัสได้ทางจิตคือ ความสบายใจ ความสุขใจ ความอิ่มใจ ความพอใจ อันเกิดจากจิตใจที่สงบและเย็น จัดว่าเป็นฝ่ายนาม อันเป็นความสุขที่สะอาด บางคนแย้งว่าความสุขแบบนี้ก็คงหนีไปบวช การไปเป็นนักบวชก็ไม่ได้แสดงให้เห็นว่าความสุขใจจะเกิดขึ้นจริง ๆ เพราะปัจจุบันนี้ก็มีคนนำเสนอข่าวของนักบวชประเภททุศีลก็มากมาย อาศัยความลุ่มหลงของคนที่ไม่รู้ว่า “บุญ” คืออะไร คิดว่าบุญคือตัวสินค้าที่สามารถแลกได้ด้วยเงิน ดังนั้นหลายคนบริจาคเงินเพื่อทำบุญแล้วแทนที่จะพบกับความสุขกลับประสบความทุกข์ แล้วความสุขทางใจจะมาจากไหน ก็มาจากการที่เรามองเห็นทุกอย่างตามความเป็นจริง เรายังดำเนินชีวิตได้ตามปกติ ทำงานเหมือนคนอื่น แต่การดำเนินชีวิตของเราจะอาศัยเหตุและผลในการตัดสินใจว่าอะไรควรกินอะไรควรใช้เพื่อให้ชีวิตตนเองดำรงอยู่ได้โดยไม่มีความเดือดร้อนต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าคนกลุ่มนี้เขาจะแสวงหาสิ่งของมาตอบสนองความอยากขั้นพื้นฐานของตนเองเท่านั้น ส่วนความต้องการส่วนเกินนั้นคนกลุ่มนี้จะไม่แตะต้องเลย การดำเนินชีวิตของคนที่ต้องการความสุขใจไม่ได้ขึ้นอยู่กับมีมากหรือน้อย แต่ขึ้นอยู่กับความมีที่พอดีกับความต้อการขั้นพื้นฐานของชีวิต คนกลุ่มนี้จึงมีแบบแผนการใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย

อย่างไรก็ตามความสุขทั้งกายและใจ ย่อมมีส่วนสัมพันธ์กันไม่อาจจะแยกให้ขาดจากกันได้ เพราะต่างก็ต้องพึ่งพาอาศัยกันและกัน จะขาดเสียอย่างใดอย่างหนึ่งหาได้ไม่ การปฏิบัติให้เกิด “ความพอดี” ไม่มากและไม่น้อยเกินไปไม่ว่าในส่วนของกายหรือใจก็ตาม ก็ย่อมจะเกิดความสุขโดยปราศจากความทุกข์ที่แอบแฝงตามมา ในความสุขทั้งสองฝ่ายนี้ ความสุขทางใจนับว่าเป็น “ยอดแห่งความสุข” ทั้งหมด ถ้าเรากระทำความดีแล้วจิตใจไม่มีความสุขแม้ว่าเราจะมีวัตถุมากมายครบถ้วนคอยอำนวยความสะดวกทุกรูปแบบก็ทำให้เกิดความสุขที่สมบูรณ์หรือแท้จริงไม่ ในทางตรงกันข้ามแม้ว่าทางร่างกายจะขาดแคลนวัตถุที่จะอำนวยความสะดวก แต่ถ้าจิตใจมีปีติหล่อเลี้ยง มีความพอใจ มีความสงบใจ คนก็ย่อมจะประสบความสุขได้ ตรงกันข้ามการมีเครื่องอำนวยความสะดวกมากมายกลับจะเป็นมารหรืออุปสรรค คอยขัดขวางหรือบั่นทอน ไม่ให้ผู้นั้นได้พบกับความสุขที่แท้จริงเสียด้วยซ้ำไป ในคำสอนของพระพุทธเจ้าทรงย้ำให้พระภิกษุมีชีวิตอยู่อย่าง “สันโดษ” และ “มกน้อย” ให้มีอาหารหรือปัจจัยสี่หล่อเลี้ยงชีวิต เหมือนน้ำมันหยอดเพลากาเวียนเท่านั้น จากพุทธปฏิบัติที่ชาวบ้านผู้ครองเรือน ก็สามารถประยุกต์เอามาใช้เพื่อเกิดประโยชน์แก่ตนเองได้นั่นคือ อย่าให้ตึงจนถึงเดือดร้อน และอย่าให้หย่อนจนตัวเป็นขน โดยให้ดำเนินชีวิตตามทางสายกลาง คือ ไม่ตึงและไม่หย่อนจนเกินไป เพื่อให้เกิดความสุขในชีวิตประจำวันได้อย่างดีเยี่ยม ถ้าใช้เป็นและใช้ให้ถูกต้องกับกาลเทศะ และอัตภาพของตนซึ่งพระพุทธองค์ทรงตรัสว่าทางสองสายที่พวกเราไม่ควรเดิน คือ

1. อดตกลมณายุค คือใช้วิธีการทรมาณร่างกายของตนเองด้วยวิธีการต่างๆ โดยมีความเชื่อว่า เมื่อได้รับความทุกข์จน

ถึงที่สุดแล้ว ก็จะสามารถพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงไปได้เอง หรือจะเข้าถึงความบริสุทธิ์ไปได้เอง การปฏิบัติแนวนี้มีหลายรูปแบบ เช่น การอดอาหาร เป็นต้น ซึ่งเป็นทางที่ตึงเกินไป

2. กามสุขัลลิกานโยค คือการส่องเสพ บำรุงบำเรอตนเองด้วยกามคุณทั้ง 5 อย่างเต็มที่ ด้วยการสัมผัสกับสิ่งที่น่ารื่นรมย์ต่างๆ ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย เพราะมีความเชื่อว่าตายแล้วสูญ ทางนี้ก็หย่อนเกินไป

การใช้ชีวิตตามแนวทางที่หนึ่งก็มีแต่จะเป็นทุกข์ไปโดยเปล่าประโยชน์ เพราะฉะนั้น จึงพยายามหาความสุขให้ได้มากที่สุด ตลอดช่วงเวลาที่มิชีวิตอยู่ โดยเรียกว่านิพพานปัจจุบันทางที่เคร่งเกินไปทำให้ตนเองเป็นทุกข์ เป็นการเบียดเบียนตนเอง ทางที่สอง ก็เป็นการใช้ชีวิตตามใจตนเองมากเกินไป

อะไรเป็นปัจจัยของความสุขที่แท้จริง

เมื่อหันกลับมามองการดำเนินชีวิตของคนในยุคนี้ คงไม่มีใครปฏิเสธว่าคนส่วนใหญ่มุ่งเน้นการแสวงหาความสุขทางกาย เป็นส่วนใหญ่ การแสวงหาความสุขดังกล่าวต้องอาศัยปัจจัยมาจรรโลงหล่อเลี้ยงจิตใจอยู่ตลอดเวลา เหมือนต้องหาน้ำมันใส่ตะเกียงเพื่อเป็นเชื้อให้ไฟลุกอยู่ตลอดเวลา และคงไม่มีใครปฏิเสธอีกว่าการแสวงหาปัจจัยมาจรรโลงความสุขในชีวิตของคนเหล่านี้ล้วนอาศัยเครื่องมือที่สำคัญก็คือ “เงิน” ด้วยเหตุนี้เงินจึงเป็นพระเจ้าของคนกลุ่มนี้ และหลายคนก็คิดว่าเงินสามารถบันดาลความสุขได้ เหมือนคำกล่าวของคนยุคนี้ที่ชอบพูดว่า “งานคือเงิน เงินคืองานบันดาลสุข” เมื่อเป้าหมายของคนเป็นเช่นนี้สิ่งที่เกิดขึ้นตามมาก็คือ “ความทุกข์” เพราะคนทุกคนที่มีความคิดเช่นนี้จะต้องพยายามแสวงหาเงิน จนลืมทำหน้าที่หลักของความเป็นคน

คนเราที่เกิดมาเป็นคนเหมือนกัน แต่การทำหน้าที่ของคนแต่ละคนไม่เหมือนกันเพราะโครงสร้างของร่างกายและจิตใจไม่เหมือนกัน คนที่เกิดมาเป็นเพศชายหรือมักเรียกว่าเพศพ่อ จะมีโครงสร้างร่างกายและจิตใจที่แข็งแรงและเข้มแข็งพร้อมที่จะเผชิญกับเหตุเภทภัยต่าง ๆ และที่สำคัญสามารถรับแรงกดดันในชีวิตได้ดี ในขณะที่เพศหญิงหรือเพศแม่ธรรมชาติได้ให้ความอ่อนโยน ความประณีต ความสวยความงาม หน้าที่ของเพศหญิงจึงเป็นหน้าที่ที่เกี่ยวกับความละเอียดอ่อน แต่ในยุคที่ทุกคนทุกเพศต้องแสวงหา “เงิน” เพื่อนำมาเป็นเครื่องมือในการสร้างสุขให้กับชีวิต เพศหญิงส่วนใหญ่จึงพยายามที่จะทำในสิ่งที่เพศชายทำ ซึ่งผู้หญิงหลายคนก็ประสบความสำเร็จในการทำงานดังกล่าวได้ แต่เมื่อแต่งงานมีครอบครัวผู้หญิงหลายคนก็ลืมทำหน้าที่หลักคือ “การเป็นแม่” ปลดปล่อยหน้าที่ของแม่ให้เป็นหน้าที่ของคนอื่น ส่วนตนเองก็รีบไปทำงานเพื่อหาเงินต่อ แม้แต่ตัวผู้ชายในฐานะ “พ่อ” แทนที่จะรับผิดชอบเรื่องเงินทองที่จะนำมาใช้ในบ้านเพื่อให้ผู้หญิงได้ทำหน้าที่ของแม่อย่างเต็มที่กลับเห็นดีเห็นงามด้วยเพราะจะทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวดีขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงใช้เงินทำหน้าที่เลี้ยงเด็กแทนพ่อแม่ ด้วยการจ้างคนมาเลี้ยงหรือจ้างสถานรับเลี้ยงเด็กที่มีอยู่ดาษดื่น ทั้ง ๆ ที่หน้าที่การเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดควรเป็นหน้าที่ของแม่โดยมีพ่อเป็นแรงเสริม เพื่อเด็กจะได้รับการซึมซับความรักจากแม่ที่มีจิตใจอ่อนโยน และเด็กก็จะมีจิตใจที่อ่อนโยนด้วย เมื่อแม่และพ่อไม่ทำหน้าที่นี้เราจึงได้เห็นข่าวที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางอารมณ์ของเด็กยุคนี้ในเชิงลบอยู่บ่อย ๆ เพราะเด็กไม่ได้รับหรือซึมซับความอ่อนโยนจากแม่ เด็กจึงมีพฤติกรรมที่ก้าวร้าวจนสามารถก่ออาชญากรรมได้ตั้งแต่วัยเด็ก จนมีคำถามว่า “สังคมไทยเดินมาถึงจุดนี้ได้อย่างไร” คำตอบก็คือ เรามัวแสวงหาเงินเพราะคิดว่าเมื่อมีเงินแล้วสามารถจะบันดาลความสุขให้เราได้ เราจึงละเลยในหน้าที่หลักซึ่งเป็นหน้าที่ที่สำคัญมากและใช้เงินไปจ้างคนอื่นทำแทน เมื่อเราทำสิ่งใดเป็นเหตุก็จะได้สิ่งนั้นเป็นผล เมื่อพ่อแม่ไม่ทำหน้าที่ความเป็นพ่อเป็นแม่ ลูกเติบโตขึ้นมาก็ย่อมมีความผูกพันกับพ่อแม่ก็น้อย เราใช้เงินเลี้ยงลูกพอลูกโตใหญ่เขาก็เลี้ยงพ่อแม่ด้วยเงิน พ่อแม่บางคนไม่มีโอกาสได้เจอลูกแม้กระทั่งที่สุดท้ายของชีวิตแต่สิ่งที่ได้จากลูกก็คือ “เงิน” หลายคนพอเฒ่าแก่ขึ้นมาก็ต้องย้ายตนเองเข้าไปอยู่บ้านพักคนชราเพราะลูกไม่มาดูแล ทั้ง ๆ ที่ตนเองก็มีทรัพย์สินเงินทองมากมาย ซ้ำร้ายกว่านี้ลูกจะมาหาพ่อแม่ก็เมื่อต้องการความช่วยเหลือ สังคมอาจกล่าวตำหนิคนคนนั้นว่าไม่ดูแลพ่อแม่ หากพิจารณาเหตุที่พ่อแม่ทำมาก่อนคือการใช้ “เงิน” เลี้ยงลูก เพราะในช่วงที่สำคัญในชีวิตของเด็กพ่อแม่ของเขากำลังติดหล่มกับความคิดที่ว่า “เงินคือพระเจ้า” อาจจะมีคำถามว่าเมื่อเงินไม่ใช่พระเจ้าแล้วเงินคืออะไร และควรใช้เงินอย่างไรจึงจะถูกต้อง

“เงิน” คือสิ่งที่สังคมของคนสร้างขึ้นมาจากเพื่อใช้อำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนเท่านั้น ความอยากของคนไม่ว่าจะยุคใดสมัยใดก็จะมีเหมือนกันคือ “มีความต้องการอย่างไม่สิ้นสุด” แต่ความสามารถในการแสวงหาอยู่อย่างจำกัด จนนักเศรษฐศาสตร์ชื่อ “อดัม สมิท” สังเกตเห็นปรากฏการณ์ดังกล่าวจึงเขียนหนังสือเศรษฐศาสตร์เล่มแรกของโลกขึ้นและเขาก็ได้เป็นบิดาของวิชาเศรษฐศาสตร์ เมื่อความต้องการมีมากแต่ความสามารถมีจำกัด เพราะทุกคนก็ไม่สามารถจะผลิตสิ่งที่ตนต้องการได้ทุกอย่าง จึงหาวิธีที่จะแสวงหาสิ่งที่ตนทำไม่ได้มาตอบสนองความต้องการของตน จึงเกิดระบบ “การแลกเปลี่ยนสิ่งของกับสิ่งของ” ขึ้นมา แต่ระบบดังกล่าวก็ไม่สามารถตอบสนองความอยากได้ทันทั่วทั้งที่เพราะมีเงื่อนไขที่สำคัญคือ “เขาต้องการของคุณ และคุณ

ก็ต้องการของเขา” จึงจะแลกกันได้ ด้วยเหตุนี้จึงเกิดระบบการแลกเปลี่ยนผ่าน “ตัวกลาง” ขึ้นมา และเงินก็เป็นตัวกลางในระบบการแลกเปลี่ยนที่ดีที่สุด เราจึงใช้เงินมาจนถึงยุคปัจจุบันนี้ ดังนั้นมันไม่ใช่พระเจ้าที่จะบันดาลความสุขทุกอย่างให้กับชีวิตของคนได้ เพราะ หากมีเงินแต่ไม่มีสิ่งของให้แลก เงินก็คือเศษกระดาษหรือเศษโลหะ เหมือนคำกล่าวในยุคที่เศรษฐกิจฟองสบู่แตกในปี 2540 ที่ว่า “เงินทองของหลวงตาข้าวปลาสิของจริง” ดังนั้นคนที่จะมีความสุขจริง ๆ เขารู้ว่าควรใช้เงินทำหน้าที่อะไร และเขาควรต้องทำหน้าที่อะไรด้วยตัวของตัวเอง การที่มีความเข้าใจว่า “เงินคือพระเจ้า” เป็นความคิดที่ผิด เพราะ เงินอาจจะเป็นยาพิษที่ปลิดชีวิตเราได้หากเราใช้ในทางที่ผิด เช่น นำเงินไปซื้อสิ่งเสพติด มีน้อยก็เสพยาบ้า มีมากดั่งลูกมหาเศรษฐีก็เสพโคเคน ไม่ว่าจะ เป็นยาบ้าหรือโคเคนล้วนเป็นอันตรายต่อชีวิตทั้งสิ้น ดังนั้นหากใครคิดจะสร้างสุขด้วยเงินแล้ว พึงตระหนักให้ดีกว่าสุขที่ท่านได้รับนั้นเป็นสุขทางกายที่ไม่ยั่งยืนและไม่ใช่อุณหภูมิที่แท้จริง มันมีความสุขทุกซมหันต์ ทุกซตั้งแต่ท่านเกิดความอยากได้ใคร่มีแล้ว ขึ้นต่อไปก็คือความทุกข์ที่ท่านต้องไปแสวงหาสิ่งนั้นมาบำบัดความอยาก จริงอยู่ท่านอาจจะมั่งงายทำมีรายได้แต่ถามว่ารายได้ที่ได้รับมันพอเพียงต่อความอยากของท่านหรือไม่ คำตอบก็คือไม่พอ เมื่อไม่พอก็เป็นทุกข์ว่าเราจะแสวงหารายได้หรือเงินที่ขาดไปมาจากไหน ร้อยทั้งร้อยไม่กู้เงินก็โง่ หากกู้ได้ก็จะมีสุขช่วงที่ได้เงินกู้มาบำบัดความอยาก หลังจากนั้นทุกข์เพราะรายได้ส่วนหนึ่งถูกหักนำไปใช้หนี้ทำให้เงินรายได้ที่จะนำมาใช้ในงวดต่อไปลดลง แต่ความอยากยังคงเดิมหรืออาจจะมากกว่าเดิม หากไม่กู้ก็ต้องโง่ การโง่คือการเบียดเบียนคนอื่นทำให้คนที่เราไปโง่เขามาเดือดร้อน เราอาจจะโง่สำเร็จ แต่ถามว่าจะมีความสุขตลอดไปไหม คำตอบก็คือไม่เพราะกลัวเขาจะจับได้ หากถูกจับได้ไม่ติดคุกก็ต้องถูกเชิญออกจากงาน ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่า “ความสุขที่แท้จริงในชีวิต” ไม่ได้เกิดจากการที่มีเงินมากหรือมีเงินน้อย รู้จักใช้เงินที่มีอยู่อย่างชาญฉลาด โดยไม่ตกเป็นทาสของ “เงิน” และที่สำคัญต้องใช้ชีวิตอย่าง “พอเพียง”

“พอ” คือ พอในความ “ต้องการ” รู้ว่าอะไรเป็นสิ่งที่ชีวิตของเราต้องการจริงๆ ใช้สติปัญญาทางธรรมพินิจพิจารณาถึงความต้องการที่เกินความพอดีหรือความต้องการส่วนเกิน เพราะคนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย

“เพียง” คือความพอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก หมายความว่าประมาณความสามารถของตนเองว่าสามารถทำได้ระดับไหน เราก็แสวงหาในระดับนั้น

การใช้ชีวิตแบบพอเพียงก็คือ การใช้ชีวิตอย่างสันโดษ สงบ เรียบง่าย เพราะชีวิตที่สันโดษ ย่อมมี “ความสุขเสมอ” คำว่าสันโดษ หมายถึงความยินดีด้วยของของตนด้วยเรียบง่าย และความเพียรโดยความชอบธรรม ความยินดีด้วยปัจจัยสี่ ตามมีตามได้ ความรู้จักอ้อม รู้จักพอ ซึ่งสันโดษยังแบ่งออกได้เป็น 3 ประการดังนี้

1. ยถาลาภสันโดษ ยินดีตามที่ได้ หมายความว่าตนหาสิ่งใดได้มาด้วยความเพียรอันชอบธรรม ก็ยินดีในสิ่งนั้น ไม่ติดใจอยากได้สิ่งอื่น ทั้งไม่เดือดร้อนเพราะสิ่งที่ตนไม่ได้มา และไม่มิจิตคิดริษยาคนอื่น
2. ยถาลาภสันโดษ ยินดีตามกำลังคือตนทำเต็มที่ตามศักยภาพที่มีอยู่ และได้มาแค่ไหนก็ยินดีแค่นั้น ไม่ยินดียอยากได้เกินกำลัง
3. ยถาสารูปสันโดษ ยินดีตามสมควรหมายถึงยินดีตามที่เหมาะสมกับตน ทั้งในแง่ของเพศภาวะ ฐานะทางสังคมและแนวทางการดำเนินชีวิต

สันโดษทั้ง 3 ประการดังกล่าวข้างต้น คือพุทธพจน์ที่ทรงสอนพุทธบริษัท เพื่อนำไปเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคมของแต่ละคน โดยมุ่งให้ทุกคนอยู่ได้อย่างมีความสุขตามอัตภาพของแต่ละคน เพื่อป้องกันมิให้เกิดความขัดแย้งอันเกิดจากความแตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความแตกต่างกันในด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเป็นสาเหตุของการแสวงหาผลประโยชน์ในทางทุจริต เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งของที่ตนเองอยากได้ แต่ตนเองไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะแสวงหา มาได้ด้วยความชอบธรรม จึงเป็นเหตุให้เกิดทุจริต คอร์รัปชั่นตามมาในทุกชนชั้นของสังคม

บทสรุป

เมื่อคนเราเกิดมาในโลกนี้ ทุกคนล้วนมีเป้าหมายในชีวิตคือ “ความสุข” แต่จะมีสักกี่คนที่ค้นพบกับความสุขที่แท้จริงได้ เพราะมีน้อยคนนักที่รู้จักหนทางในการแสวงหาความสุขที่แท้จริง คนส่วนมากยังมีความเห็นผิดคิดเอาเองว่าความสุขที่เกิดขึ้นในชีวิตของตนนั้นก็คือ การได้รับการตอบสนองความต้องการมากที่สุด ใครได้รับการตอบสนองมากก็จะมีสุขมาก แต่ก็เป็นที่น่าสังเกตว่าเมื่อคนเราเหล่านั้นได้สิ่งที่ตนเองต้องการแล้ว ทำไมพวกเขายังไม่หยุดในการแสวงหา เหตุที่เป็นอย่างนั้นก็เพราะว่าเมื่อความอยากอย่างใดอย่างหนึ่งได้รับการตอบสนองแล้ว ความอยากอย่างใหม่ก็จะเกิดขึ้นดังกล่าว เขาต้องแสวงหาต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง ถ้าอยากให้มีความสุขเช่นนี้คงอยู่ที่ต้องพยายามแสวงหาปัจจัยมาตอบสนองความอยาก วิธีการแสวงหาปัจจัยดังกล่าวของคนยุคนี้คือการใช้ “เงิน” ด้วยเหตุนี้ “เงิน” จึงอยู่ในฐานะพระเจ้าที่คนเข้าใจว่าสามารถบันดาลอะไรให้ตนเองก็ได้

ที่ใจต้องการ จึงเกิดการแสวงหาวิธีการให้ได้เงิน ซึ่งผิดศีลธรรมและกฎหมายบ้านเมืองแต่ก็ไม่มีใครเคยสนใจ เมื่อได้มาซึ่งเงิน การจ่ายเงินเพื่อตอบสนองความอยากก็ไม่มีเหตุผล ไม่เข้าใจว่าอะไรบ้างที่ควรให้เงินทำหน้าที่ และหน้าที่อะไรที่ตนเองต้องทำ บทสรุปของชีวิตหลายคนประสบความสำเร็จทุกซั่มหันต์

อย่างไรก็ตามมีคนอีกกลุ่มหนึ่งแม้เป็นกลุ่มน้อยในสังคม ดำเนินชีวิตแบบเรียบง่ายหรือที่เรียกว่า “พอเพียง” อาศัยธรรมของ พระพุทธองค์เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เขาเหล่านั้นกลับพบกับความสุขที่แท้จริง แม้ว่าเขาจะมีเพียงแค่ปัจจัยสี่ที่ใช้สำหรับการดำรงชีวิตเท่านั้น ไม่ได้ใช้ชีวิตที่หรูหรา ไม่ได้อาศัยในคฤหาสน์ที่ใหญ่โต ไม่ได้มีเงินร้อยล้านพันล้าน แต่ก็มีมีความสุข ความอึดเอิบในจิตใจอยู่ตลอดเวลา ซึ่งทางพุทธศาสนากล่าวว่า “เป็นความสุขที่แท้จริง” ซึ่งหาได้โดยการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับความเป็นจริง ความสุขแบบนี้มีเงินก็ซื้อไม่ได้ ดังนั้น “ความสุขที่แท้จริงในชีวิตไม่ได้ผูกติดกับเงิน” คนจนก็สามารถแสวงหาความสุขประเภทนี้ได้ ซึ่งพระอาจารย์ลี ธมฺมธโร วัดอโศการาม จ.สมุทรปราการ ท่านกล่าวเอาไว้ว่า

“เราต้องการความสุขหรือความทุกข์ ทุกคนคงต้องการแต่ความสุข ไม่ต้องการความทุกข์ แต่อะไรเล่า เป็นความสุขอันแท้จริงของเรา เราคิดว่า กินนี่แหละคงจะเป็นความสุขแน่ละ เราก็พยายามไปหามาให้มันกิน ครั้นกินๆเข้าไปมากก็เกิดอึดอัด ไม่สบายอีก คิดว่านอนนี่แหละต้องเป็นความสุขแน่ละ เราก็นอนนอน วันยังค่ำจนหลังมันแข็ง ก็เกิดความไม่สบายอีก คราวนี้คิดว่าเงินทองทรัพย์สินมันนี่แหละคงเป็นความสุขแน่นอน เราก็พยายามไปหาเงินทองมาให้มันใช้จนเต็มที แต่มันก็ไม่สุขอีก แล้วอะไรเล่าที่เป็นความสุขอันแท้จริง “ความสุขที่แท้จริง” นั้น ย่อมเกิดจาก “บุญกุศล คือ ความสงบที่เกิดขึ้นในจิตใจ” ใจที่พ้นจากทุกข์โทษ ความดิ้นรน ไม่มีกระสับกระส่ายเดือดร้อนกระวนกระวาย” ■

เอกสารอ้างอิง

มูลนิธิมันพัฒนา. (2560). รายงานความสุขสากล-ไทยมีความสุขเพิ่มขึ้น. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://www.tsdf.or.th/th/sdgs-sdindexes/10816> (3 สิงหาคม 2560).

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2556). **ความสุขอยู่ที่นี้มีวไปหากันที่ไหน**. กรุงเทพฯ:

ออฟเซ็ทศรีเอช.

พลังจิต (นามแฝง). (2556). รวมคำสอน “ท่านพ่อลี ธมฺมธโร”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://palungjit.org/threads/รวมคำสอน-ท่านพ่อลี-ธมฺมธโร> (3 สิงหาคม 2560).